

Analysis and Classification of Knowledge About the Settlement of Ethnic Groups in Lanna การวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

Supicha Niemsup and Watsaporn Arayaphan*

สุพิชา เนียมทรัพย์ และ วรพร อารยะพันธ์*

Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Chiang Mai University
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*Corresponding author: watsaporn.a@cmu.ac.th

Received March 21, 2024 ■ Revised June 24, 2024 ■ Accepted July 4, 2024 ■ Published August 26, 2024

Abstract

The objectives of this research were to analyze and classify the knowledge groups of the settlements of ethnic groups in Lanna using qualitative research methods. The tools used to collect data included an analysis form for the settlement of ethnic groups in Lanna and information resources containing content related to the settlement of ethnic groups in Lanna, a total of 311 items from 17 information sources.

The research findings revealed that knowledge grouping of the settlements of ethnic groups in Lanna could be classified into 17 classes. After considering content redundancy, the groups remained in the 17 classes. To ensure the accuracy, comprehensiveness, and completeness of the knowledge groups about the settlement of ethnic groups in Lanna, they were rechecked by three experts in classification. Based on their evaluation of the knowledge grouping of settlements of ethnic groups in Lanna, it was capable of being used as a source of knowledge about the settlements of ethnic groups in Lanna and could be finalized into 17 main classes. The main classes included settlement, occupation, language, clothing, housing, family, beliefs, religion, way of life and traditions, religious rituals, medicine (12) food (13) governance, education, characteristics, music, and games. It was classified into 65 sub-classes, 75 divisions, 352 sub-divisions I, and 59 sub-divisions II.

Keywords: content analysis, settlement patterns, ethnic groups in Lanna

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์และจัดกลุ่มการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 311 รายการ จากแหล่งสารสนเทศ จำนวน 17 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า การจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถจัดกลุ่มได้ จำนวน 17 หมวด จากนั้นนำมาพิจารณาความซ้ำซ้อนทางเนื้อหา สามารถจัดกลุ่มออก จำนวน 17 หมวด และเพื่อให้กลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามีความถูกต้องครอบคลุม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดหมวดหมู่ จำนวน 3 คนตรวจสอบอีกครั้ง จากผลการประเมินการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถนำมาใช้เป็นกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 17 หมวดใหญ่ ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น หมวดย่อยจำนวน 65 หมวดย่อย หมู่จำนวน 175 หมู่ หมู่ย่อยที่ 1 จำนวน 352 หมู่ย่อย และหมู่ย่อยที่ 2 จำนวน 59 หมู่ย่อย

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เนื้อหา, การตั้งถิ่นฐาน, กลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ จากข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายจังหวัดในประเทศไทย จำนวน 67 จังหวัด มีกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 56 กลุ่ม ซึ่งมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 6.1 ล้านคน (Ministry of Social Development and Human Security, 2015; Thummasena, 2021) จะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่กล่าวถึง มักปรากฏในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ภาคเหนือตอนบน

ของประเทศไทยมีความหลากหลายทางด้านภาษา เชื้อชาติและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งภูมิภาคนี้เป็นที่รู้จักในนาม “ล้านนาหรืออาณาจักรล้านนา” ซึ่งเป็นอาณาจักรที่มีความเก่าแก่และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีอาณาเขตติดต่อกับหลากหลายประเทศ ได้แก่ เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จังหวัดตาก สุโขทัย และอุดรธานี ในอดีตอาณาจักรล้านนาไม่มีเส้นเขตแดน (Boundary) มีเพียงเขตอิทธิพล (Mandala) เท่านั้น (Ongsakul, 2018, p. 25) ทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จากหลากหลายพื้นที่อพยพเข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐาน บางกลุ่มอาศัยปะปนกับชนเผ่าต่าง ๆ มี

การแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์และรวมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ขึ้น ทำให้บางกลุ่มชาติพันธุ์มีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อื่น บางกลุ่มชาติพันธุ์มีประวัติศาสตร์ยาวนานมากกว่ากลุ่มชนเจ้าของประเทศในปัจจุบัน บางกลุ่มถูกกลืนไปกับชนกลุ่มอื่นจนกระทั่งสูญหายไป บางกลุ่มชาติพันธุ์ก็มีถิ่นกำเนิดและตั้งถิ่นฐานอาศัยติดแผ่นดินในบริเวณเดิมมาแต่อดีต และบางกลุ่มชาติพันธุ์ก็ได้ก่อตั้งอาณาจักรประเทศและเจริญรุ่งเรือง และมีอำนาจที่เข้มแข็งสามารถครอบครองชนเผ่าอื่นจนรวบรวมเข้าเป็นประเทศ มาจนถึงปัจจุบัน (Sodsongkrit, 2013) นอกจากนี้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนานั้น ยังมีความเกี่ยวพันกันมาโดยตลอด มีความสัมพันธ์ที่เป็นอิสระต่อกัน และมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อย่างเห็นได้ชัด (Ongsakul, 2018, p. 27) จากหลายสาเหตุการอพยพข้างต้น มีจำนวน 25 กลุ่มชาติพันธุ์ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้โดยแบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 13 กลุ่ม และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ จำนวน 12 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 13 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เมียน (เย้า) อาข่า (อิก้อ) ลาหู่ (มุเซอ) ลีซู (ลีซอ) ลัวะ ขมุ ถิ่น ขมุ ตองซุ จินฮ่อ คะฉิ่น และปะหล่อง (ดาราอั้ง) 2) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบมี 12 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย มอญ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทจีน ไทพวน ไทยอง ไทหย่า ไทยวน ปลั่ง อิมปี ปีซู และละเมียด (Matanbun et al., 2013; Kasethet, 2019; Highland Research and Development Institute, 2011)

กลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานในล้านนา หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จึงมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ภายหลังมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงขยายตัวเป็นชุมชน และสังคมเมืองตามลำดับ (Manutkapsingwäetlq̄m, 2016; Kāntangthinhānkhōngmanut, 2016) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามา ก็มีการตั้งถิ่นฐานในลักษณะเดียวกัน จนเกิดเป็นชุมชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้น ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละชุมชนนั้นก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีความเป็นอยู่ที่พึ่งพิงป่าจึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชนชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีโครงสร้างทางสังคมที่หลากหลาย มีภาษาและวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง มีการนับถือผี และยึดถือความเชื่อตามประเพณี โดยการประกอบพิธีกรรม ทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต สุขภาพอนามัย และการทำมาหากินที่อาศัยธรรมชาติ นอกจากนี้ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเฉพาะ คือ มีความสามารถด้านศิลปหัตถกรรม และงานช่างฝีมือโดยเฉพาะการทอผ้า เย็บปัก ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ด้วยเหตุนี้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงมีเครื่องแต่งกายประจำเผ่า

ของตนเอง มีเครื่องประดับอันแสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะตัว มีศิลปะการแสดงทั้งการร้อง-รำ และดนตรี ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ซึ่งการอพยพย้ายถิ่นฐาน จะแสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ตลอดเส้นทางอพยพเพื่อตั้งถิ่นฐานที่มั่นคง (Sirindhorn Anthropology Center, 2023) นอกจากอัตลักษณ์เหล่านี้แล้วยังรวมถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาเป็นของตนเองแตกต่างกันไป ตามการกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มถูกกลืนกลายและสูญสิ้นตัวตนดั้งเดิม ทำให้อัตลักษณ์ในบางกลุ่มชาติพันธุ์เลือนลางและสูญหายไป ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นรากเหง้าที่ยึดโยงผู้คนเอาไว้ด้วยกันตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดให้คนรุ่นหลัง จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์ในล้านนา ยังไม่พบงานวิจัยในด้านการวิเคราะห์และจัดกลุ่มการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาประกอบด้วย 25 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 13 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เมียน (เย้า) อาข่า (อิก้อ) ลาหู่ (มุเซอ) ลีซู (ลีซอ) ลัวะ ขมุ ถิ่น ขมุ ตองซุ จินฮ่อ คะฉิ่น และปะหล่อง (ดาราอั้ง) และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ จำนวน 12 กลุ่ม ประกอบด้วย มอญ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทจีน ไทพวน ไทยอง ไทหย่า ไทยวน ปลั่ง อิมปี ปีซู และละเมียด (Matanbun et al., 2013; Kasethet, 2019; Highland Research and Development Institute, 2011) พบเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดกลุ่มความรู้ทางด้านชาติพันธุ์ (Chaikhambung & Tuamsuk, 2017) การพัฒนาระบบองค์ความรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ใน สปป. ลาว ผ่านเทคนิคการเชื่อมโยงข้อมูลเปิด (Chansanam et al., 2023) ศัพท์สัมพันธ์ดิจิทัลของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำโขง (Chansanam et al., 2021) เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ด้วยแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาและการจัดกลุ่มความรู้ตามลำดับชั้น ประกอบด้วยหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และหมู่ย่อย (Kumar, 2020; Broughton, 2017) โดยการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงกลุ่มความรู้ที่ปรากฏในทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนบุคคลทั่วไป นักวิชาการ รวมถึงกลุ่มบุคคลที่สนใจข้อมูลด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา หน่วยงานวิจัยหรือองค์กรทางด้านชาติพันธุ์ ห้องสมุดหรือสถาบันสารสนเทศ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้มาต่อยอด ศึกษา ค้นคว้าวิจัย และเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาที่สำคัญ เพื่อประโยชน์

ของผู้สนใจค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมของบรรพชนสู่ชนรุ่นหลังให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

เพื่อวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม โดยแสดงออกผ่านรูปแบบวิถีชีวิต ภาษา ภูมิปัญญา และจารีตประเพณีร่วมกัน ดังนั้น คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จึงหมายถึงกลุ่มคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งหมด 25 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจำนวน 13 กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) และเมี่ยน (เย้า) เป็นต้น 2) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ จำนวน 12 กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น มอญ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทเขิน และไทพวน เป็นต้น (Matanbun et al., 2013; Kasethet, 2019; Highland Research and Development Institute, 2011)

การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา หมายถึง การตั้งถิ่นฐานตามพื้นที่ดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด และสามารถจำแนกเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 17 กลุ่ม ดังนี้ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) พิธีทางศาสนาและพิธีกรรม 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น (Matamanda, 2019) ผู้วิจัยได้รวบรวมขอบเขตเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกขอบเขตเนื้อหาที่มีความเหมือนและต่างกัน รวมทั้งหมด 19 ขอบเขต จากนั้นใช้เกณฑ์การคัดเลือกขอบเขตเนื้อหาที่ซ้ำออก สามารถแบ่งขอบเขตเนื้อหาออกเป็น 17 ขอบเขต

เนื้อหา ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา 2) การกระจายและจำนวนประชากร 3) อาชีพ 4) ภาษา 5) การแต่งกาย 6) ลักษณะภูมิประเทศและที่อยู่อาศัย 7) ครอบครัว เครือญาติ และโครงสร้างทางสังคม 8) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม 9) ลักษณะนิสัย 10) เครื่องมือเครื่องใช้ 11) ผ้าและการทอผ้า 12) สุขภาพและการรักษาโรค 13) อาหารการกิน 14) ดนตรี เพลง การละเล่นและการเล่นกีฬา 15) การปกครอง และ 16) การเกี่ยวพาราสีและการแต่งงาน (Tosarat & Meesathan, 1997; Suebsaeng, 1996; Muanchanchuey, 2005; Sirisai, 1996; Premsrirat, 1998; Chaipikusit, 1999; Yimrewat & Rattanakul, 1998; Buruspat, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เปลี่ยนแปลงขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาไว้ ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา การกระจายและจำนวนประชากร เปลี่ยนชื่อเป็น การตั้งถิ่นฐาน 2) ลักษณะภูมิประเทศและที่อยู่อาศัย เปลี่ยนชื่อเป็น ที่อยู่อาศัย 3) ครอบครัว เครือญาติ และโครงสร้างทางสังคม และการเกี่ยวพาราสีและการแต่งงาน รวมกันเปลี่ยนชื่อเป็นครอบครัว 4) ดนตรี เพลง การละเล่นและการเล่นกีฬา แยกขอบเขตเนื้อหาเป็นดนตรีและนาฏศิลป์ และการละเล่น 5) เครื่องมือเครื่องใช้ ผ้าและการทอผ้า นำมารวมกับอาชีพ 6) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม แยกขอบเขตเนื้อหาเป็นศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ทั้งหมด 17 กลุ่ม คือ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) พิธีทางศาสนาและพิธีกรรม 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น นำไปกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

การวิเคราะห์เนื้อหาและจัดกลุ่มเนื้อหาสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา โดยพิจารณาส่วนสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละรายการ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อหัวข้อ คำนำ บทคัดย่อ สารบัญ เนื้อหา และบทสรุปที่เป็นส่วนสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการเพื่อที่จะจัดเก็บชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และประวัติการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และรายละเอียดของคำศัพท์ที่ปรากฏลงในแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา นำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มการตั้งถิ่นฐาน โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงระบบ (System analyzed)

Figure 1

Conceptual Framework

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหา 17 ด้าน ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเชื่ออยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น ผู้ศึกษาได้รวบรวมขอบเขตเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกขอบเขตเนื้อหาที่มีความเหมือนและต่างกัน รวมทั้ง 19 ขอบเขต จากนั้นใช้เกณฑ์การคัดเลือกขอบเขตเนื้อหาที่ซ้ำออก สามารถแบ่งขอบเขตเนื้อหาออกเป็น 17 ขอบเขตเนื้อหา ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา

2) การกระจายและจำนวนประชากร 3) อาชีพ 4) ภาษา 5) การแต่งกาย 6) ลักษณะภูมิประเทศและที่อยู่อาศัย 7) ครอบครัว เครือญาติ และโครงสร้างทางสังคม 8) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม 9) ลักษณะนิสัย 10) เครื่องมือเครื่องใช้ 11) ผ้าและการทอผ้า 12) สุขภาพและการรักษาโรค 13) อาหารการกิน 14) ดนตรี เพลง การละเล่นและการละเล่นพื้นบ้าน 15) การปกครอง และ 16) การเกี่ยวพาราสีและการแต่งงาน (Tosarat & Meesathan, 1997; Suebsaeng, 1996; Muanchanchuey, 2005; Sirisai, 1996; Premsrirat, 1998; Chaipikusit, 1999; Yimrewat & Rattanukul, 1998; Buruspat, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เปลี่ยนแปลงขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ไว้ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา การกระจายและจำนวนประชากร เปลี่ยนชื่อเป็นการตั้งถิ่นฐาน 2) ลักษณะภูมิประเทศและที่อยู่อาศัยเปลี่ยนชื่อเป็นที่อยู่อาศัย 3) ครอบครัว เครือญาติ และโครงสร้างทางสังคม และการเกี่ยวพาราสีและการแต่งงาน

รวมกันเปลี่ยนชื่อเป็นครอบครัว 4) ดนตรี เพลง การละเล่นและการเล่นนิทานแยกขอบเขตเนื้อหาเป็นดนตรีและนาฏศิลป์ และการละเล่น 5) เครื่องมือเครื่องใช้ ผ้าและการทอผ้านำมารวมกับอาชีพ 6) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม แยกขอบเขตเนื้อหาเป็น ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ทั้งหมด 17 กลุ่ม คือ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) พิธีทางศาสนาและพิธีกรรม 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น นำไปกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประวัติศาสตร์ล้านนา โดยแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์ล้านนา 5 ยุค คือ 1) สมัยสร้างอาณาจักร (พ.ศ. 1839-1898) 2) สมัยอาณาจักรล้านนารุ่งเรือง (พ.ศ. 1898-2068) 3) สมัยเสื่อมของอาณาจักรล้านนาและการล่มสลายของอาณาจักร (พ.ศ. 2068-2101) 4) ล้านนาสมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2101-2317) และ 5) ล้านนาสมัยเมืองประเทศราชแห่งราชอาณาจักรสยาม (พ.ศ. 2317-2442) (Ongsakul, 2018)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาในกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ได้แก่ หนังสืองานวิจัยวิทยานิพนธ์บทความวิจัย บทความวิชาการ และสื่อโสตทัศน จำนวน 311 รายการ จากการสืบค้นในฐานข้อมูลทั้งหมด 17 แหล่ง โดยคัดชื่อซ้ำออก มีดังนี้ 1) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 3) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยพายัพ (4) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 5) ศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 6) สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 7) ศูนย์บรรณสารและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยพะเยา และ 8) ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 9) ฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รวบรวมจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ (ThaiLIS) 10) ฐานข้อมูลวารสารวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม 11) สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ 13) ห้องสมุดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 14) พิพิธภัณฑ์เรียนรู้ราชภัฏบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ 15) สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 16) ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย และ 17) ฐานข้อมูลการวิจัย สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ขั้นตอนการวิจัย

วิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่เป็นแนวคิดของความรู้ที่ปรากฏในทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

การวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการเพื่อใช้ในการวางกรอบแนวคิด 2 แนวคิด 1) การแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์ล้านนา โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดยุคการแบ่งประวัติศาสตร์ล้านนาของ Ongsakul (2018) ที่แบ่งยุคประวัติศาสตร์ล้านนาออกเป็น 5 ยุค คือ (1) สมัยสร้างอาณาจักร (พ.ศ. 1839-1898) (2) สมัยอาณาจักรล้านนารุ่งเรือง (พ.ศ. 1898-2068) (3) สมัยเสื่อมของอาณาจักรล้านนาและการล่มสลายของอาณาจักร (พ.ศ. 2068-2101) (4) ล้านนาสมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2101-2317) (5) ล้านนาสมัยเมืองประเทศราชแห่งราชอาณาจักรสยาม (พ.ศ. 2317-2442) และ 2) การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์จัดกลุ่มตามการตั้งถิ่นฐานใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สามารถจำแนกออกเป็น 25 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 13 กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ จำนวน 12 กลุ่มชาติพันธุ์ มีรายละเอียด (Matanbun et al., 2013; Kasethet, 2019; Highland Research and Development Institute, 2011) ดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 13 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) อาข่า (อีเก้อ) ลาหู่ (มูเซอ) ลีซอ (ลีซอ) ลัวะ ถิ่น ขมุ จินฮ่อ ตองซุ ปะหล่อง (ดาร์อั้ง) และคะฉิ่น 2) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบมี 12 ชาติพันธุ์ คือ มอญ ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทเขิน ไทพวน ไทยอง ไทหย่า ไทวอน ปลั่ง อิมปี ปีซู และละมั่ง

2. การวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

- 2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาจากทรัพยากรสารสนเทศ เช่น หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จำนวน 311 รายการ จากแหล่งสารสนเทศที่มีการจัดเก็บความรู้ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 17 แห่ง มีขั้นตอนดังนี้

- 2.1.1 วิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่เป็นแนวคิดของความรู้ที่ปรากฏในทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

- 2.1.2 วิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยวิเคราะห์สารสนเทศ

ที่ปรากฏในทรัพยากรสารสนเทศทางการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา เพื่อให้ได้ขอบเขตเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา (Tosarat & Meesathan, 1997; Suebsaeng, 1996; Muanchanchuey, 2005; Sirisai, 1996; Premririt, 1998; Chaipikusit, 1999; Yimrewat & Rattanukul, 1998; Buruspat, 1998) ประกอบด้วย 1) รายการทางบรรณานุกรม 2) ประเภททรัพยากรสารสนเทศ 3) ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ 4) ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ 5) การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ได้แก่ (1) การตั้งถิ่นฐาน (1.1) ประวัติการตั้งถิ่นฐาน (1.2) การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน (โปรดระบุ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน) (2) อาชีพ (3) ภาษา (4) การแต่งกาย (5) ที่อยู่อาศัย (6) ครอบครัว (7) ความเชื่อ (8) ศาสนา (9) ความเป็นอยู่และประเพณี (10) ศาสนพิธี (11) การรักษาโรค (12) อาหาร (13) การปกครอง (14) การศึกษา (15) ลักษณะนิสัย (16) ดนตรี และ (17) การละเล่น

2.1.3 กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาใช้วิธีการเลือกดังนี้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ 1) ทรัพยากรสารสนเทศ เช่น หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา 2) นำมาวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละกลุ่มเนื้อหา หากเป็นเนื้อหาเดียวกันหรือชื่อเดียวกันเลือกมา 1 เล่ม 3) หากเป็นเนื้อหาเรื่องเดียวกันแต่ชื่อเรื่องต่างกัน จะเลือกเอาเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ที่สุดมา 1 เรื่อง และ 4) ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นบทความวารสารวิชาการหรืองานวิจัย หากเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกันจะเลือกเรื่องที่สมบูรณ์ที่สุด โดยดูจากความครบถ้วนสมบูรณ์ของรายการบรรณานุกรม เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น สำหรับองค์ประกอบของงานวิจัย เช่น หน้าปกนอก หน้าปกใน สารบัญ ส่วนนำ และเนื้อเรื่อง เป็นต้น และความครอบคลุมเนื้อหา เช่น มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา เป็นต้น

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สำหรับใช้ในการบันทึกและวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ปรากฏเนื้อหาในทรัพยากรสารสนเทศมีเนื้อหาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาแต่ละรายการ ได้แก่ คำศัพท์และแนวคิดของเนื้อหา ประกอบด้วย 1) รายการทางบรรณานุกรม 2) ประเภททรัพยากรสารสนเทศ 3) ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ 4) ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ 5) การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ได้แก่ (1) การตั้งถิ่นฐาน (1.1) ประวัติการตั้งถิ่นฐาน (1.2) การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน (โปรดระบุ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน)

(2) อาชีพ (3) ภาษา (4) การแต่งกาย (5) ที่อยู่อาศัย (6) ครอบครัว (7) ความเชื่อ (8) ศาสนา (9) ความเป็นอยู่และประเพณี (10) ศาสนพิธี (11) การรักษาโรค (12) อาหาร (13) การปกครอง (14) การศึกษา (15) ลักษณะนิสัย (16) ดนตรี และ (17) การละเล่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาแต่ละรายการ และวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นคำศัพท์และแนวคิดที่ปรากฏในสารสนเทศเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยอ่านและพิจารณาทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการ โดยพิจารณาส่วนสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละรายการ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อหัวข้อ คำนำ สารบัญ บทคัดย่อ บทสรุป และเนื้อหาที่เป็นส่วนสำคัญของแต่ละรายการ เพื่อที่จะจัดเก็บคำศัพท์และแนวคิดที่ปรากฏลงในแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา นำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มการตั้งถิ่นฐานโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงระบบ นำกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาพิจารณาความซ้ำทางด้านเนื้อหา แล้วนำมาจัดกลุ่มใหม่ตามความสัมพันธ์แบบลำดับขั้นได้โครงสร้างความรู้แบ่งเป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ หมู่ย่อย เมื่อได้กลุ่มความรู้แล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา หลักเกณฑ์ในการเชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป 2) วิชาชีพบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศ 3) ทำงานทางวิชาการด้านการให้หัวเรื่องและการจัดหมวดหมู่ หรือ 4) มีประสบการณ์ด้านการจัดหมวดหมู่ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งความสอดคล้องเชิงเนื้อหาที่เหมาะสม คือ ค่าคะแนนตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป อันเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากไม่เหมาะสมจะพิจารณาตัดออกหรือจัดกลุ่มใหม่ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Phonphotthanamat, 2022)

ผลการวิจัย (Results)

การนำเสนอผลการวิจัยมีความชัดเจนและเป็นไปตามลำดับที่เหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดหรือคำถามการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

1. การจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 311 รายการ จากนั้นบันทึกข้อมูลตามแบบวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา โดยเก็บข้อมูลคำ วลี ที่ปรากฏ

ในส่วนต่าง ๆ ภายในเล่มของทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานในล้านนา เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ หัวข้อต่าง ๆ เป็นต้น ผลลัพธ์ที่ได้คือ คำศัพท์ (Term) จำนวน 1,397 คำ จากนั้นนำคำที่ได้มาจัดกลุ่มเนื้อหาโดยพิจารณาให้เนื้อหาความรู้เรื่องเดียวกันอยู่ด้วยกัน หรือเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันอยู่ด้วยกัน ผลของการจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถจัดกลุ่มได้ 17 กลุ่ม ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น จากนั้นนำกลุ่มเนื้อหาที่ได้มากำหนดกลุ่มเนื้อหาและคำอธิบาย

ผลการจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา พบว่า คำที่มีเนื้อหาเหมือนกันและมีใกล้เคียงกันมากที่สุด คือ การตั้งถิ่นฐาน จำนวน 282 รายการ คิดเป็นร้อยละ 20.19 รองลงมาคือ ภาษา จำนวน 211 รายการ คิดเป็นร้อยละ 15.10 และความเชื่อ จำนวน 172 รายการ คิดเป็นร้อยละ 12.31

2. การวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เป็นคำศัพท์ ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาความรู้ที่ได้มาตรวจสอบความซ้ำซ้อนและศัพท์โดยใช้หลักเกณฑ์การตรวจสอบความซ้ำซ้อน โดยแยกตรวจสอบความซ้ำซ้อนในแต่ละกลุ่มเนื้อหา ผลการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของเนื้อหา นำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มการตั้งถิ่นฐาน โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงระบบ การจัดกลุ่มความรู้เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดที่จัดกลุ่มความรู้เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา อย่างเฉพาะเจาะจง พบเพียงระบบการจัดหมวดหมู่ความรู้สากล โดยทั่วไปเท่านั้น จากระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey decimal classification) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) และมีการเทียบเคียงกับหัวเรื่องของ คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาทางการใช้คำภาษาในการจัดหมวดหมู่เป็นการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างทั่วไปไม่ได้มีเนื้อหาเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ความรู้ที่เน้นคนละด้าน แต่ก็มีหมวดหมู่ความรู้ที่คล้ายกันหรือเหมือนกันในบางส่วน ซึ่งเมื่อนำกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาเทียบเคียงระบบการจัดหมู่สากลทั้ง 2 ระบบ แล้วจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ใหม่ โดยนำหมวดหมู่ความรู้ที่เหมือนกันมาจัดเป็น

กลุ่มเดียวกัน ถ้าต่างกันก็จะแยกเป็นอีกกลุ่ม ซึ่งจากการจัดกลุ่มใหม่จึงนำผลการศึกษาที่ได้จากการนำกลุ่มเนื้อหาผลของการจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถจัดกลุ่มได้ 17 กลุ่ม ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น

จากการเทียบเคียงกลุ่มเนื้อหาความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนากับการจัดกลุ่มในระบบสากล พบว่าโครงสร้างของการจัดระบบความรู้ดังกล่าวมีเนื้อหาการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามีหมวดหมู่เนื้อหาคล้ายคลึงกับระบบการจัดหมวดหมู่สากล อย่างไรก็ตามเนื้อหาความรู้ปลีกย่อยมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เมื่อเทียบเคียงกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานฯ กับระบบการจัดหมวดหมู่สากล โดยพิจารณาเนื้อหาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน เนื้อหาแตกต่างกันแยกกัน สามารถแบ่งกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 17 กลุ่มความรู้ดั้งเดิม เนื่องจากกลุ่มความรู้แต่ละกลุ่มมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยกลุ่มความรู้ ดังนี้ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น

จากนั้นกำหนดโครงสร้างความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ผู้ศึกษาได้นำคำศัพท์ที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาจัดกลุ่ม โดยพิจารณาจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้เรื่องเดียวกันหรือมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันอยู่ด้วยกัน ตามแนวคิดตามแนวคิดการจัดหมวดหมู่ (Classification approach) ผู้ศึกษาได้พิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏในเนื้อหาความรู้แต่ละหมวดหมู่ความรู้ จากนั้นจัดกลุ่มเนื้อหาพิจารณาเนื้อหาเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกันตามแนวคิดการจัดกลุ่มฟาซีท นำมาจัดลำดับความสัมพันธ์ของกลุ่มความรู้ โดยกำหนดโครงสร้างแบบลำดับขั้น สำหรับจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาความรู้ เป็นโครงสร้างตามลำดับขั้น ประกอบด้วยหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ หมู่ย่อย 1 และหมู่ย่อย 2 ซึ่งโครงสร้างการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำแนกออกเป็น 17 หมวดใหญ่ 77 หมวดย่อย 250 หมู่ 398 หมู่ย่อยที่ 1 และ 79 หมู่ย่อยที่ 2 รายละเอียด ตาม Table 1 ดังนี้

Table 1

An Example of Knowledge Groups on the Settlement of Ethnic Groups in Lanna

ตัวอย่างของกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ลำดับ	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อยที่ 1	หมู่ย่อยที่ 2
1	การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งเป็นสถานที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ อาณาเขต ธรณีสัณฐาน ภูมิอากาศวิทยาที่ปรากฏของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 6 หมวด หมู่ 11 หมู่ หมู่ย่อย 123 หมู่ย่อย หมู่ย่อย 4 หมู่ย่อย	การตั้งถิ่นฐาน	ที่ตั้ง	เชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	อาชีพ การหาเลี้ยงชีพรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม หัตถกรรม การประกอบอาชีพเสรี และข้าราชการ เป็นต้น ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 11 หมวด หมู่ 27 หมู่ หมู่ย่อย 17 หมู่ย่อย หมู่ย่อย 39 หมู่ย่อย	อาชีพ	เกษตรกรรม	กลสิกรรม	พืชสวน
3	ภาษา การสื่อสารระหว่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 4 หมวด หมู่ 20 หมู่ หมู่ย่อย 68 หมู่ย่อย หมู่ย่อย 27 หมู่ย่อย	ภาษา	ตระกูลไท	ภาษาไทยอง	เสียงราย
4	การแต่งกาย การตกแต่งร่างกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับเพื่อแสดงสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 4 หมวด หมู่ 40 หมู่ หมู่ย่อย 21 หมู่ย่อย	การแต่งกาย	การแต่งกายชาย	เสื้อ	มอคำมอเฮาะ (อิมปี; เสื้อม่อฮ่อม)
5	ที่อยู่อาศัย อาคารบ้านสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 3 หมวด หมู่ 15 หมู่ หมู่ย่อย 5 หมู่ย่อย	ที่อยู่อาศัย	บ้านแบบดั้งเดิม	บ้านดินเหนียว	ยุ้มเฮาะ (กะเหรี่ยง; บ้านคร่อมติดกับพื้น)
6	ครอบครัว บุคคลที่อยู่รวมกันในครัวเรือนเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีหน้าที่ปฏิบัติร่วมกัน ประกอบด้วย หมวดย่อย 4 หมวด หมู่ 8 หมู่	ครอบครัว	ลักษณะครอบครัว	ครอบครัวขยาย	
7	ความเชื่อ การยอมรับสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง ก่อให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิต แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 11 หมวด หมู่ 43 หมู่ หมู่ย่อยที่ 1 31 หมู่ย่อย หมู่ย่อยที่ 2 2 หมู่ย่อย	ความเชื่อ	การตั้งถิ่นฐาน	ปลูกบ้านริมน้ำ	
8	ศาสนา ลัทธิความเชื่อ เกี่ยวกับการกำเนิด ความเป็นไป และสิ้นสุดของโลก หลักศีลธรรม หลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนายึดถือ ประกอบด้วย หมวดย่อย 3 หมวด หมู่ 6 หมู่	ศาสนา	พุทธศาสนา	เถรวาท	
9	ความเป็นอยู่และประเพณี แนวปฏิบัติสืบต่อกันมาในสังคมหนึ่ง ๆ จนเป็นแบบแผนของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 2 หมวด หมู่ 8 หมู่ หมู่ย่อยที่ 1 14 หมู่ย่อย หมู่ย่อยที่ 2 2 หมู่ย่อย	ความเป็นอยู่และประเพณี	เทศกาล	วันขึ้นปีใหม่	ปีใหม่ผู้หญิง เอื้อยปา (ปีใหม่ผู้ชาย; ลีซู)
10	ศาสนพิธี แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 7 หมู่ 41 หมู่ หมู่ย่อย 10 หมู่ย่อย	พิธีกรรม	การเลือกพื้นที่ตั้งบ้านเรือน	พิธีเสี่ยงทาย	ดูกระดูกขาไก่

Table 1

(continued)

ลำดับ	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อยที่ 1	หมู่ย่อยที่ 2
11	การรักษาโรค การฟื้นฟู บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 1 หมู่ 6 หมู่ย่อย 19 หมู่ย่อย	การรักษาโรค	สมุนไพร	เถาวัลย์	เครื่องตะแหง
12	อาหาร สิ่งที่ได้รับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดพลังงานแก่ร่างกาย ได้แก่ อาหารคาว อาหารหวาน และเครื่องดื่ม ประกอบด้วย หมวดย่อย 3 หมวด หมู่ 15 หมู่ย่อย 38 หมู่ย่อย	อาหาร	อาหารคาว	ประเภทแกง	กอกกะเหน่ (แกงหนุ)
13	การปกครอง การบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข ประกอบด้วย หมวดย่อย 2 หมวด หมู่ 1 หมู่	การปกครอง	การปกครองท้องถิ่น		
14	การศึกษา แหล่งเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ประกอบด้วย หมวดย่อย 1 หมวด หมู่ 4 หมู่	การศึกษา	โรงเรียน		
15	ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพอันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 3 หมวด	ลักษณะนิสัย	ซื่อาย		
16	ดนตรี เครื่องประกอบจังหวะ ประเภทต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 3 หมวด หมู่ 9 หมู่ หมู่ย่อย 22 หมู่ย่อย	ดนตรี	ประเภทดนตรี	เป่า	แคน
17	การละเล่น กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมเน้นความสนุกสนานของคนในหมู่บ้านที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ประกอบด้วย หมวดย่อย 6 หมวด	การละเล่น	เทศกาล	วันขึ้นปีใหม่	การโยนลูกช่วง (การละเล่นหาคู่)

ดังนั้น โครงสร้างการจัดกลุ่มความรู้ของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำแนกออกเป็น 17 หมวดใหญ่ 77 หมวดย่อย 250 หมู่ 398 หมู่ย่อยที่ 1 และ 79 หมู่ย่อยที่ 2 จากนั้นนำกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญมาประเมินความเหมาะสมขั้นตอนต่อไป

3. การประเมินความเหมาะสมของการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความถูกต้องของโครงสร้างการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา โดยผู้เชี่ยวชาญการจัดกลุ่มความรู้ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกลุ่มความรู้ จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์จำนวน 1 ท่านและนักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จำนวน 1 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และสอดคล้องของการจัดความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ในครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งเกณฑ์ที่

ยอมรับได้และถือว่ามีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาที่เหมาะสม คือ ค่าคะแนนตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมหมวดหมู่ความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา พบว่า

3.1 หมวดใหญ่ของความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามี 17 หมวดใหญ่ โดยหมวดใหญ่ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 เหมาะสมที่นำไปใช้ได้ จำนวน 17 หมวดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ได้แก่ หมวดการตั้งถิ่นฐาน อาชีพ ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ครอบครั้ว ความเชื่อ ศาสนา ความเป็นอยู่และประเพณี ศาสนพิธี การรักษาโรค อาหาร การปกครอง การศึกษา ลักษณะนิสัย ดนตรี และการละเล่น

3.2 หมวดย่อยของความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 78 หมวดย่อย มีหมวดย่อยที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 เหมาะสมที่นำไปใช้ได้ จำนวน 65 หมวดย่อย คิดเป็นร้อยละ 84.42 เช่น บ้านแบบดั้งเดิม บ้านกึ่งดั้งเดิมกึ่งถาวร บ้านแบบถาวรสมัยใหม่

การแต่งกายชาย การแต่งกายหญิง เป็นต้น ขณะที่หมวดย่อยที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) น้อยกว่า 0.50 จำนวน 12 หมวดย่อย คิดเป็นร้อยละ 15.58 เช่น หมวดย่อยขนาดพื้นที่และอาณาเขต ลักษณะครอบครัว รูปแบบการสมรส เป็นต้น

3.3 หมู่ของความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา 250 หมู่ มีหมู่ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 เหมาะสมที่นำไปใช้ได้ จำนวน 175 หมู่ คิดเป็นร้อยละ 70.00 เช่น การสร้างบ้านทึนนอนผิบรรพบุรุษผิธรรมชาติ เป็นต้น ขณะที่หมู่ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) น้อยกว่า 0.50 จำนวน 75 หมู่ คิดเป็นร้อยละ 30.00 เช่น หมู่กลีกร หมู่ประเพณีน้ำพริก หมู่การเกิดการตาย เป็นต้น

3.4 หมู่ย่อยที่ 1 ของความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 398 หมู่ย่อย มีหมู่ย่อยที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 เหมาะสมที่นำไปใช้ได้ จำนวน 352 หมู่ย่อยที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.44 เช่น แคน จายาขลุ่ย

เค่ง ผูลู หน่อ เป็นต้น ขณะที่หมู่ย่อยที่ 1 ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) น้อยกว่า 0.50 จำนวน 46 หมู่ย่อย คิดเป็นร้อยละ 11.56 เช่น หมู่ย่อยที่ 1 การศึกษา เป็นต้น

3.5 หมู่ย่อยที่ 2 ของความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 79 หมู่ย่อย มีหมู่ย่อยที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 เหมาะสมที่นำไปใช้ได้ จำนวน 59 หมู่ย่อยที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 74.68 เช่น กลอง เป็นต้น ขณะที่หมู่ย่อยที่ 2 ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) น้อยกว่า 0.50 จำนวน 20 หมู่ย่อยที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11.56 เช่น หมู่ย่อยที่ 2 กลองทาน กลองยาว เป็นต้น

ผลการประเมินเพื่อนำไปปรับแก้ไขการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา หมวดหมู่ความรู้จำนวน 17 หมวดใหญ่ หมวดย่อย จำนวน 65 หมวดย่อย หมู่ จำนวน 175 หมู่ หมู่ย่อยที่ 1 จำนวน 352 หมู่ย่อย และ หมู่ย่อยที่ 2 จำนวน 59 หมู่ย่อย ดังตัวอย่าง Table 2

Table 2
Knowledge Group on the Settlement of Ethnic Groups in Lanna
กลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ลำดับ	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อยที่ 1	หมู่ย่อยที่ 2
1	การตั้งถิ่นฐาน	ที่ตั้ง	เชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่	
2	อาชีพ	เกษตรกรรม	พืชสวน	लगसल	
3	ภาษา	ตระกูลไท	ภาษาไทยอง	เชียงใหม่	
				เชียงราย	อำเภอเวียงแก่น ตำบลหล่ายงาว
4	การแต่งกาย	การแต่งกายชาย	เสื้อ	มอคำมอเฮาะ (อิมปี; เสื้อม่อฮ่อม)	
5	ที่อยู่อาศัย	บ้านแบบดั้งเดิม	บ้านดินเหนียว	ยุ่มเฮาะ (กะเหรี่ยง; บ้านคร่อมติดกับพื้น)	
6	ครอบครัว	ลักษณะครอบครัว	ครอบครัวขยาย		
			ครอบครัวเดี่ยว		
7	ความเชื่อ	การตั้งถิ่นฐาน	ปลูกบ้านริมน้ำ		
			ปลูกบ้านเป็นแนว ตามสันเขา (อาข่า)		
8	ศาสนา	พุทธศาสนา	เถรวาท		
			มหายาน		
9	ความเป็นอยู่ และประเพณี	เทศกาล	วันขึ้นปีใหม่	ปีใหม่ผู้หญิง เอื้อยปา (ปีใหม่ผู้ชาย; ลีซู)	
10	พิธีกรรม	การเลือกพื้นที่ตั้ง บ้านเรือน	พิธีเสี่ยงทาย ดูกระดูกขาไก่		

Table 2
(continued)

ลำดับ	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อยที่ 1	หมู่ย่อยที่ 2
11	การรักษาโรค	สมุนไพร	เถาวัลย์	เครือตะแห่ง	
12	อาหาร	อาหารคาว	ประเภทแกง	กอกกะเหน่ (แกงหนุ)	
13	การปกครอง	การปกครองท้องถิ่น			
		การปกครองตนเอง ของท้องถิ่น	โจ้วมา (อาซา; ผู้นำหมู่บ้าน)		
14	การศึกษา	โรงเรียน			
		วัด			
15	ลักษณะนิสัย	ซื่อาย			
		รักสันโดษ			
16	ดนตรี	ประเภทดนตรี	เป่า	แคน	
17	การละเล่น	เทศกาล	วันขึ้นปีใหม่	การโยนลูกช่วง (การละเล่นหาคุ)	

อภิปรายผล (Discussions)

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา สามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิเคราะห์และจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จากการวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 311 รายการ สามารถจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาได้เป็นจำนวน 17 กลุ่มเนื้อหา ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น และพบคำศัพท์ จำนวน 1,397 รายการ พิจารณาให้เนื้อหาความรู้เรื่องเดียวกันหรือเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด อันดับแรก คือ ด้านการตั้งถิ่นฐาน จำนวน 282 รายการ คิดเป็นร้อยละ 20.19 อันสะท้อนให้เห็นว่า เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาส่วนใหญ่กล่าวถึงสถานที่ตั้ง ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาส่วนใหญ่เลือกการตั้งถิ่นฐานตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการตั้งถิ่นฐานของ Sukcharoen (2022)

ที่กล่าวว่า การเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยนั้น ประชากรจะเลือกตั้งถิ่นฐานตามสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับรูปแบบวิถีชีวิต ลักษณะการประกอบอาชีพ ความสะดวกสบายในการเดินทาง รวมไปถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการตั้งถิ่นฐานจะต้องมีความปลอดภัย มีความอบอุ่นใจ อันเป็นเหตุผลสำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาเลือกภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน เนื่องจากภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการดำรงวิถีชีวิต โดยลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นแอ่งน้ำหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานจะยาวตามที่ราบแนวลำน้ำ มีชุมชนหนาแน่น มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อาทิเช่น การสร้างที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ชุมชนบ้านทัพ ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ไทยอง หมู่บ้านยอ ตำบลบวกค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หมู่บ้านห้วยหาน หมู่บ้านร่มฟ้าทอง หมู่บ้านร่มโพธิ์เงิน และหมู่บ้านร่มฟ้าหลวง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย กะเหรี่ยง บ้านแม่ยาง ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง อาซา พระตำหนักดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เลือกตั้งถิ่นฐานบนที่ราบสูง เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ เหมาะแก่การเพาะปลูก นิยมเพาะปลูกพืชตามภูเขา หรือเนินเขาต่าง ๆ โดยเฉพาะพืชเมืองหนาว เนื่องจากมีอากาศเย็น เป็นการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเกิดปัญหาพื้นที่ทับซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ขาดสิทธิในทรัพยากรและความมั่นคงทาง

เศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจากนโยบายอนุรักษ์ป่าที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอิทธิพลจากการเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ทำให้ต้องพึ่งพาวัตถุดิบ ราคาสูง มีแนวโน้มที่จะต้องเป็นกลุ่มที่ประสบกับหนี้สินและขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิต ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และกรมที่ดินกระทรวงมหาดไทย ควรดูแล แก้ไขปัญหาสิทธิในทรัพยากร สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์และผลักดันแนวคิดเขตพื้นที่คุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นจริง (Office of the Health Promotion Foundation, 2023)

2. การจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ผู้วิจัยได้นำผลการจัดกลุ่มเนื้อหาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 17 กลุ่ม มาเทียบเคียงระบบการจัดหมวดหมู่สากลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้และระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งเป็นระบบการจัดกลุ่มความรู้ทั่วไปที่ครอบคลุมหลากหลายสาขาวิชา แต่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มเนื้อหาความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนากับการจัดกลุ่มในระบบสากล โดยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้มาประยุกต์ใช้ พบว่าโครงสร้างของการจัดระบบความรู้ดังกล่าวมีเนื้อหาการจัดกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาได้ทั้งหมด 17 กลุ่ม ได้แก่ 1) การตั้งถิ่นฐาน 2) อาชีพ 3) ภาษา 4) การแต่งกาย 5) ที่อยู่อาศัย 6) ครอบครัว 7) ความเชื่อ 8) ศาสนา 9) ความเป็นอยู่และประเพณี 10) ศาสนพิธี 11) การรักษาโรค 12) อาหาร 13) การปกครอง 14) การศึกษา 15) ลักษณะนิสัย 16) ดนตรี และ 17) การละเล่น

จากนั้นได้นำกลุ่มความรู้ทั้ง 17 กลุ่มมากำหนดความสัมพันธ์ของเนื้อหาความรู้โดยกำหนดโครงสร้างความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา พิจารณาเนื้อหาเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกันตามแนวคิดฟาซิท และพิจารณาเนื้อหาแต่ละกลุ่มความรู้ โดยเรียงจากกว้างไปหาแคบ และแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลตามลำดับชั้น ประกอบด้วยหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และหมู่ย่อย (Kumar, 2020; Broughton, 2017) ซึ่งการจำแนกแต่ละกลุ่มความรู้แสดงถึงความสัมพันธ์กันของเนื้อหาตามลำดับ จะได้โครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา พบว่าแบ่งออกเป็น 17 หมวดใหญ่ 78 หมวดย่อย 250 หมู่ 398 หมู่ย่อยที่ 1 และ 79 หมู่ย่อยที่ 2 และนำหมวดหมู่ความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาไปประเมินความเหมาะสม และความถูกต้องของหมวดหมู่ความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่าหมวดหมู่ความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้งานได้มีจำนวน

17 หมวดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 65 หมวดย่อย คิดเป็นร้อยละ 84.42 175 หมู่ คิดเป็นร้อยละ 70.00 หมู่ย่อยที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 88.44 หมู่ย่อยที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 74.68

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำโครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาเทียบเคียงกับงานวิจัยการจัดกลุ่มความรู้ทางด้านชาติพันธุ์ของ Chaikhambung and Tuamsuk (2017) เรื่อง การจัดกลุ่มความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พบว่า มีการกำหนดโครงสร้างความรู้โดยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ที่เหมือนกัน เพื่อแยกแยะความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของเนื้อหา และมีการจัดโครงสร้างความรู้ตามลำดับชั้นที่เหมือนกัน สำหรับความแตกต่างกัน คือ โครงสร้างความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลตามลำดับชั้นเพียง 3 ระดับเท่านั้น ได้แก่ หมวดใหญ่ หมวดย่อย และหมู่ โดยโครงสร้างความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 12 หมวดใหญ่ 51 หมวดย่อย และ 65 หมู่ ดังนี้ 1) หมวดชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 3 ประเภทย่อย ได้แก่ ชื่อตนเอง ชื่อทางการ และชื่อชาติพันธุ์ 2) หมวดประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 4 หมวดย่อย ได้แก่ ชาติพันธุ์ ภูมิสำเนา การย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย และตำนาน 3) หมวดศาสนาและความเชื่อ ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย คือ ศาสนาและความเชื่อ 4) หมวดประเพณีและพิธีกรรม ประกอบด้วย 4 หมวดย่อย ได้แก่ ประเพณีและพิธีกรรมในระดับบุคคล ประเพณีและพิธีกรรมในครอบครัว ประเพณีและพิธีกรรมในระดับชุมชน และมารยาททางสังคม 5) หมวดประชากรศาสตร์และที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 5 หมวดย่อย ได้แก่ ขนาดประชากร ลักษณะเฉพาะ จังหวัดในประเทศไทยที่ตนอาศัยอยู่ ภูมิภาคประเทศ และลักษณะครัวเรือน 6) หมวดการแต่งกาย ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย คือ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และการแต่งกายสำหรับงานพิธี 7) หมวดการยังชีพ ประกอบด้วย 8 หมวดย่อย ได้แก่ อาหาร การสูบบุหรี่ การเคี้ยวหมาก การดูแลสุขภาพ อาชีพ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และภูมิปัญญา 8) หมวดการจัดการทางสังคม ประกอบด้วย 6 หมวดย่อย ได้แก่ ครัวเรือน ครอบครัว เครือญาติ บุคคล การเมืองและการปกครอง และข้อห้ามทางสังคม 9) หมวดระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 5 หมวดย่อย ได้แก่ ระบบการผลิต การค้า การถือครองที่ดิน แรงงาน และรายได้ 10) หมวดภาษา ประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ตระกูลภาษาพูดที่บรรพบุรุษใช้ ภาษาพูดอื่น และภาษาที่สืบทอด 11) หมวดงานศิลปะและความบันเทิง ประกอบด้วย 4 หมวดย่อย ได้แก่ วรรณกรรม การแสดงและบทละคร เครื่องดนตรี และเพลง และ 12) หมวดพลวัตทางสังคม ประกอบด้วย 5 หมวดย่อย ได้แก่ ความสัมพันธ์กับ กลุ่มภายนอก อัตลักษณ์ชาติพันธุ์การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ การเคลื่อนไหวทางสังคม และการปรับตัวทางวัฒนธรรม พบว่า โครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

กับโครงสร้างการจัดกลุ่มความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย จำนวน 5 หมวด ได้แก่ หมวดศาสนาและความเชื่อ หมวดประเพณี และพิธีกรรม หมวดภาษา หมวดงานศิลปะและความบันเทิง หมวดการยังชีพ เนื่องมาจากองค์ความรู้พื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น หมวดภาษา ของโครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา โดยมีหมวดย่อยแบ่งตามตระกูลภาษาที่พบเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จำนวน 4 หมวดย่อย ประกอบด้วย 1) ตระกูลไท 2) ตระกูลออสโตร เอเชียติก 3) ตระกูลจีน-ทิเบต และ 4) ตระกูลม้ง-เมี่ยน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Premsrirat et al (1994) เรื่อง แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย ทางด้านการจำแนกภาษา โดยแบ่งหมวดย่อยตามตระกูลของภาษาที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาค้นพบ 4 ตระกูลภาษา 1) ตระกูลไท 2) ตระกูลออสโตร เอเชียติก 3) ตระกูลจีน-ทิเบต และ 4) ตระกูลม้ง-เมี่ยน ที่เหมือนกัน ยกเว้น ตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาที่พบทางภาคใต้ของประเทศไทย

นอกจากนี้ เมื่อนำโครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาเทียบเคียงกับหนังสือเรื่อง สังคมและวัฒนธรรมชาวขมุกับการพัฒนาของ Suebsaeng (1996) สารานุกรมเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: ไทยยวน ของ Muanchanchuey (2005) สารานุกรมเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ Sirisai (1996) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ Premsrirat (1998) หนังสือเรื่อง สิบสองชนเผ่าในประเทศไทย ของ Chaipikusit (1999) สารานุกรมเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ของ Yimrewat & Rattanukul (1998) สารานุกรมเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยซองของ Buruspat (1998) พบว่า มีการกำหนดโครงสร้างความรู้โดยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ที่เหมือนกัน เพื่อแยกแยะความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของเนื้อหา เนื้อหาส่วนใหญ่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย อาหาร ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่กลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา มีการจัดโครงสร้างแบบ 4 ลำดับชั้น แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น มีการจัดโครงสร้างเพียงชั้นเดียวเท่านั้น คือ ลำดับชั้นระดับหมวด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โครงสร้างกลุ่มความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนามาจากความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาเป็นหลัก ซึ่งเนื้อหาที่มีความเฉพาะเจาะจงอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ทำให้การจัดกลุ่มตามระบบสากลไม่สามารถครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดได้

ในอนาคตหากมีการพบหมวดหมู่ความรู้ทางด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาเพิ่มมากขึ้น สามารถใช้หมวดหมู่ที่มีอยู่เป็นแนวทางในการกำหนดหมวดหมู่ความรู้

การตั้งถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ล้านนา เพื่อให้ได้การจัดหมวดหมู่ความรู้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาครอบคลุมเนื้อหามากยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทางด้านภาษา การแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม อาชีพ ที่ได้จากแต่ละพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในล้านนา ก่อให้เกิดความตระหนัก ห่วงแหน และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และสืบทอดความรู้ที่มีในแต่ละพื้นที่ให้คงอยู่สืบไป

■ ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำคลังความรู้ด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

2. ประชาชน บุคคลทั่วไป นักวิชาการ รวมถึงกลุ่มบุคคลที่สนใจข้อมูลด้านการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และลงพื้นที่ภาคสนามมากกว่าการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย เนื่องจากขาดรายละเอียดบางประการ อาทิ ประวัติการตั้งถิ่นฐานของแต่ละชุมชนอย่างละเอียด และพิกัดตำแหน่งที่ตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันที่แม่นยำ เป็นต้น

2. ขยายผลการวิจัยการตั้งถิ่นฐานของการกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

■ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

ทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี 2565 ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

■ เอกสารอ้างอิง (References)

- Broughton, V. (2017). *Faceted classification as the basis of all information retrieval*. Ucl.ac.uk. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10038742/3/Broughton_final_Faceted%20classification.pdf
- Buruspat, S. (1998). *Encyclopedia of Thai Soong ethnic groups*. Southeast Asian Language and Culture Research Office Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University, Salaya.
- Chaikhambung, J., & Tuamsuk, K. (2017). Knowledge classification on ethnic groups in Thailand. *Cataloging & Classification Quarterly*, 55(2), 89-104. <https://doi.org/10.1080/01639374.2016.1271074>
- Chaipikusit, P. (1999). *Twelve tribes in Thailand: Unique cultural traditions*. Sri Soda Temple Foundation.
- Chansanam, W., Chotkamonsawad, P., & Nguyen, L. T. (2023). Developing a knowledge organization system for ethnic groups in Lao PDR through Linked open data techniques. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 73(1), 1-14. <https://doi.org/10.1080/24750158.2023.2275096>
- Chansanam, W., Kwiecien, K., Buranarach, M., & Tuamsuk, K. (2021). A digital thesaurus of ethnic groups in the Mekong River Basin. *Informatics*, 8(3), 50. <https://doi.org/10.3390/informatics8030050>

- Highland Research and Development Institute. (2011). *In-depth population data for highland areas in 20 provinces*. Highland Research and Development Institute. https://web2012.hrdi.or.th/about_us/page/about
- Kāntangthinhānkhōngmanut [Human settlement]. (2016). Kaniittha's Blog. <https://ajkaniittha.files.wordpress.com/2016/06/unit-2.pdf>
- Kasethet, B. (2019). *Rākngao phaophan nai Sayām* [Roots of races in Siam]. Inthanin.
- Kumar, K. (2020). *Theory of classification*. Vikas Publishing House.
- Manutkapsingwætīlōm [Humans and the environment]. Kaniittha's Blog. <https://ajkaniittha.files.wordpress.com/2016/06/unit-11-e0b8a1e0b899e0b8b8e0b8a9e0b8a2e0b98ce0b881e0b8b1e0b89ae0b8aae0b8b4e0b988e0b887e0b981e0b8a7e0b894e0b8a5e0b989e0b8ade0b8a1-edit.pdf>
- Matamanda, R. A. (2019). *Exploring emerging human settlement forms and urban dilemmas nexus: Challenges and insights from Hopley Farm, Harare, Zimbabwe* [Doctoral dissertation, University of the Free State]. <https://scholar.ufs.ac.za/server/api/core/bitstreams/2e68f46f-36c9-44c3-9266-b9141c885064/content>
- Matanbun, W., Jinachan, T., Lekkomboon, K., & Champawan, A. S. (2013). *Thaiphūnrāpnailānnā* [Plains Tai ethnic group in Lanna]. Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2015). *Phānmæ botkānphatthanākumnaiprathedthai* (2558-2560) [Master plan for the development of ethnic groups in Thailand (2015-2017)]. Ministry of Social Development and Human Security.
- Muanchanchuey, R. (2005). *Encyclopedia of ethnic groups in Thailand: Thai Yuan*. Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University.
- Office of the Health Promotion Foundation. (2023). *Phūnthī khumkhōng wīthī chiwit klum chātthiphan kap kām songdēm suk phāwa klum chātthiphan* [An area to protect the lifestyle of ethnic groups and promote the health of ethnic groups]. Thaihealth. <https://section09.thaihealth.or.th/wp-content/uploads/sites/26/2023/02/>
- Ongsakul, S. (2018). *Lanna history*. Amarin Group.
- Phonphotthanamat, W. (2022). A comparative study of verifying the content validity of a research instrument with the IOC, CVR and CVI. *RSU Library Journal*, 28(1), 169-192. <https://rilj.rsu.ac.th/journal/57/article/281>
- Premisrat, S. (1998). *Encyclopedia of Khmu ethnic groups*. Southeast Asian Language and Culture Research Office Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University.
- Premisrat, S. (1994). Phonetic variation of final trill and final palatals in Khmer dialects of Thailand. *Mon-Khmer Studies Journal*, 24, 1-26. <http://www.mksjournal.org/archives/mks/pdf/24:1-26.pdf>
- Sirindhorn Anthropology Center. (2023). *Klumchātthiphanthu nai prathed thai* [Ethnic groups in Thailand]. Sac.or.th. <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/193/h>
- Sirisai, S. (1996). *Encyclopedia of the Lahu ethnic group*. Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University.
- Sodsongkrit, M. (2013). *Kānsuksā thāng phāsāsāt chōng prawatsāt rūang khwāmsamphan khōng phāsā thai thīn 'tsān kap phāsā chīn* [Historical linguistic study on Relationship of the Isan dialect of Thai with the Chinese language]. Ubon Ratchathani University.
- Suebsaeng, N. (1996). *Khmu society and culture and development*. Hilltribe Research Institute.
- Suebsonthi, P. (1987). *Kānwīchaibannāksasāt/āesāranithēsāt* [Library and information science research]. Chulalongkorn University.
- Sukcharoen, N. (2022). *Kān tang thīn thān lāe kān yāi thīn* [Settlement and migration]. Distance Learning Television. <https://www.dltv.ac.th/utills/files/download/30694>
- Suthinirunkul, C. (2002). *Analysis of biographical books of Thai people published during 1981-2000* [Unpublished master's thesis]. Chulalongkorn University.
- Thummasena, A.. (2021, November 10). *Klum chātthiphan mai chai khon 'ūn* [Ethnic groups are not "others"]. The Active. <https://theactive.net/read/the-indigenous-peoples-of-thailand>
- Tosarat, N., & Meesathan, A. W. (1997). *Encyclopedia of Mien (Yao) ethnic groups*. Southeast Asian Language and Culture Research Office Language and Culture Research Institute for Rural Development, Mahidol University, Salaya.
- Yimrewat, P., & Rattanukul, S. (1998). *Encyclopedia of the Lua ethnic group*. Southeast Asian Language and Culture Research Office Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University.